

## Rekommandasjon CM/Rek(2022)1 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om verdien av flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur

*(Vedtatt av Ministerkomiteen 2. februar 2022 på  
det 1423. møte til ministrenes utsendinger)*

### Fortale

Ministerkomiteen, som, i henhold til i artikkel 15.b i Vedtekter for Europarådet,

tar i betraktning at Europarådets mål er å oppnå større enhet mellom medlemsstatene, og at dette målet særlig kan oppnås ved felles tiltak innenfor utdanning og kultur,

minner om at Europarådets hovedoppdrag er å fremme og beskytte menneskerettigheter, demokrati og rettsikkerhet,

bekrefter medlemsstatenes forpliktelse til å sørge for at alle borgere har tilgang til likeverdig og inkluderende utdanning og nyter godt av retten til utdanning slik den er nedfelt i Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (ETS nr. 5) og dens protokoller, og at denne retten skal respekteres, beskyttes og utøves til fulle,

tar i betraktning at målet med Den europeiske kulturkonvensjon (ETS nr. 18) er å utvikle felles forståelse blant Europas folk og gjensidig anerkjennelse av det kulturelle mangfoldet, å beskytte europeisk kultur, å fremme nasjonale bidrag til Europas felles kulturarv med respekt for de samme grunnleggende verdiene og å oppfordre særlig til studier av konvensjonslandenes språk, historie og sivilisasjon,

ser hen til ansvaret og forpliktelsene man har påtatt seg i samsvar med andre relevante internasjonale og europeiske konvensjoner, nærmere bestemt Den reviderte europeiske sosialpakt (ETS nr. 163), Rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter (ETS nr. 157), Europeisk pakt om regions- eller minoritetsspråk (ETS nr. 148) og FNs konvensjon om barns rettigheter,

ser hen til rekommandasjonene og resolusjonene som tar opp utfordringer innenfor utdanning generelt, og særlig utfordringer innenfor språklæring som er relevante for denne rekommandasjonen:

- rekommandasjon CM/Rek(2012)13 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om å sørge for utdanning av god kvalitet
- rekommandasjon CM/Rek(2014)5 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om verdien av kompetanse i skolespråket/-språkene for likhet og kvalitet i utdanning og for å lykkes i utdanning
- rekommandasjon CM/Rek(2008)7 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om bruk av Europarådets felles europeiske rammeverk for språk (CEFR) og fremming av flerspråklighet
- rekommandasjon CM/Rek(2008)4 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om styrking av integrering av barn av migranter og med immigrantbakgrunn

- rekommandasjon Rec(2005)3 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om opplæring i nabospråk i grenseområder
- resolusjon om Den europeiske språkpermen, vedtatt under Den faste konferanse for europeiske utdanningsministre i Europarådets 20. sesjon (2000)
- resolusjon Res(94)10 om en utvidet delvis avtale om å etablere Det europeiske senteret for moderne språk

også ser hen til andre rekommandasjoner som er relevante for å fremme flerspråklighet og interkulturell opplæring for demokratisk medborgerskap:

- rekommandasjon CM/Rek(2019)10 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om å utvikle og fremme digital opplæring i medborgerskap
- rekommandasjon CM/Rek(2010)7 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om Europarådets pakt for menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap
- rekommandasjon CM/Rek(2007)6 fra Ministerkomiteen til medlemslandene om det offentlige ansvaret for høyere utdanning og forskning

tar hensyn til rekommandasjonene som er knyttet til språkopplæring fra Europarådets parlamentarikerforsamling og kongress for lokale og regionale myndigheter:

- Parlamentarikerforsamlingens rekommandasjon 2143 (2018) om å beskytte og fremme tegnspråk i Europa, herunder Ministerkomiteens svar på denne rekommandasjonen,
- Parlamentarikerforsamlingens rekommandasjon 1740 (2006) om morsmålets plass i opplæringen i skolen, herunder Ministerkomiteens svar på denne rekommandasjonen,
- Parlamentarikerforsamlingens rekommandasjon 1539 (2001) om Det europeiske språkåret, herunder Ministerkomiteens svar på denne rekommandasjonen,
- Kongressen for lokale og regionale myndigheters rekommandasjon 222 (2007) om språkopplæring i regionspråk og minoritetsspråk,

tar i betraktning relaterte mål fra Den europeiske union, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og FN:

- Rådet for Den europeiske unions rekommandasjon om en overordnet strategi for språkundervisning og språklæring (2019/C 189/03);
- OSSEs høykommissær for nasjonale minoriteters Ljubljana-retningslinjer om integrering av mangfoldige samfunn (2012);
- FNs bærekraftsmål for 2030 og særlig bærekraftsmål 4, som er å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter til livslang læring for alle,

ser hen til andre offisielle erklæringer, konklusjoner, strategiske dokumenter og undersøkelser som er relevante for å fremme flerspråklighet og interkulturell opplæring for demokratisk medborgerskap:

- den politiske erklæringen om skolens svar på covid-19-krisen, påtegnet av den uformelle konferansen for utdanningsministre, organisert under det greske formannskapet for ministerkomiteen (2020) og det medfølgende strategidokumentet for handling
- 25-årsjubileumserklæringen for Det europeiske senteret for moderne språk (ECML), «Quality language education for a democratic, socially cohesive and peaceful Europe: nine ECML cornerstones»

- konklusjonene fra Intergovernmental Language Policy Forum i Europarådet i 2010, «The right of learners to quality and equity in education – The role of linguistic and intercultural competences»
- Europarådets hvitbok om interkulturell dialog, «Living together as equals in dignity» (2008)
- UNESCOs «Survey of intercultural dialogue 2017: analysis of findings» (2017)
- UNESCOs utredning 24 «If you don't understand, how can you learn?» (2016)

tar hensyn til retningslinjer og rammeverk som gir konseptuell og praktisk støtte til flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk medborgerskap, herunder særlig

- Reference Framework of Competences for Democratic Culture (2018);
- Det felles europeiske rammeverket for språk. Læring, undervisning, vurdering (CEFR 2001) og Tillegget til Rammeverket (2020);
- A Framework of Reference for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures (2012);
- From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: Guide for the Development of Language Education Policies in Europe (2007);

anerkjenner de kognitive, språklige og samfunnsmessige fordelene ved å lære en rekke forskjellige språk og ulempene for lærende som bare har tilgang til ett tilleggsspråk,

anerkjenner at det å bevare og fremme Europas språklige mangfold er forutsetninger for sammenheng i Europas samfunn,

bekrefter at det språklige og kulturelle mangfoldet i et land gjenspeiler vitaliteten og rikdommen i Europas kultur,

anerkjenner at språk er vesentlig for å forstå, vurdere og formulere argumentene og synspunktene som er grunnleggende for demokrati,

anerkjenner at god språkopplæring spiller en avgjørende rolle for å utvikle enkeltpersoners og samfunns vilje og evne til å forstå folk med andre bakgrunner og synspunkter enn dem selv,

anerkjenner at flerspråklig og interkulturell kompetanse bidrar til rettferdig og inkluderende utdanning, vellykket utdanning, deltakelse i demokratisk kultur og integrering i samfunnet,

anerkjenner at flerspråklig og interkulturell opplæring også er en støtte til utdanningsmessig og sosial inkludering av innvandrere og marginaliserte lærende,

anerkjenner at det digitale miljøet gir enestående muligheter for å uttrykke seg på forskjellige språk og gir nye muligheter for å forbedre språklæring og støtte opp om og fremme språk som ikke tilbys i læreplanen, og at alt dette bidrar til den demokratikulturen som gjør at demokratiske institusjoner kan fungere tilfredsstillende,

#### 1. anbefaler at myndighetene i medlemsstatene

- a. gjennomfører tiltakene som er beskrevet i tillegget til denne rekommandasjonen, samtidig som det tas hensyn til de nasjonale, regionale og/eller lokale omstendighetene, og til forfatningsmessige bestemmelser,
- b. oppfordrer rektorer og andre ledere til å innføre styringsdokumenter og praksis for hele skoler der man ønsker språklig og kulturelt mangfold velkommen og verdsetter det, fremmer språklæring og utvikling av flerspråklig repertoar, legger til rette for interkulturell læring og forbereder elever eller studenter på deltakelse i demokratisk kultur,
- c. ber institusjonene som er ansvarlig for grunn- og videreutdanning av lærere, om å legge vekt på pedagogikk som fremmer inkluderende flerspråklig og interkulturell opplæring og setter lærerstudenter og lærere i stand til å innføre det gjennom hele læreplanen,

- d. inviterer høyere utdanningsinstitusjoner til å gå gjennom styringsdokumenter og praksis for å sikre at studentene utstyres med de språklige og kulturelle ressursene de trenger for å delta i de demokratiske prosessene i Europas mangfoldige samfunn,
  - e. oppfordrer universiteter og andre kompetente institusjoner og organer til å delta i forskning som bidrar til internasjonal forståelse av flerspråklighet og interkulturell dialog på alle utdanningsnivåer og på alle sosiale områder,
  - f. oppfordrer organer, organisasjoner og nettverk som fremmer uformell og livslang læring, til å støtte flerspråklighet og interkulturell dialog og anerkjenne hva det har å bidra med for utdanning og demokratisk kultur,
  - g. oppfordrer skoleeiere og organer som er ansvarlige for kvalitetssikring og kvalitetsforbedring, til å fremme og støtte opp om flerspråklig og interkulturell opplæring i alle utdanningssektorer og på alle nivå,
  - h. støtter opp om samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, kulturinstitusjoner, sivilsamfunnet og næringslivet for å fremme flerspråklig og interkulturell læring for demokratisk kultur,
  - i. støtter opp om de relevante organenes arbeid for å oppfordre til offentlig debatt om språk og kultur, språklæring og flerspråklighet, og hvordan det bidrar til personlig og faglig utvikling, god utdanning, integrering i samfunnet og tilgang til menneskerettigheter og demokrati,
  - j. sørge for at denne rekommandasjonen, inkludert retningslinjene i tillegget, oversettes og spres så bredt som mulig til kompetente myndigheter, berørte parter, pressen og andre medier, gjennom midler, måter og formater for kommunikasjon som gjør innholdet tilgjengelig for mottakerne,
  - k. reviderer gjennomføringen av denne rekommandasjonen jevnlig sammen med styringskomiteen for utdanning (CDEDU),
2. anmoder Europarådets generalsekretær om å oversende denne rekommandasjonen til
- myndighetene i de statspartene i Den europeiske kulturkonvensjon som ikke er medlemmer av Europarådet
  - Den europeiske union
  - Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)
  - De forente nasjoner, herunder særlig UNESCO, FNs spesialrapportør for minoritetsspørsmål og FNs spesialrapportør for retten til utdanning
  - Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), herunder særlig høykommissæren for nasjonale minoriteter
  - fagorganisasjonene og de internasjonale ikke-statlige organisasjonene som utgjør yrkesnettverksforumet ved Det europeiske senteret for moderne språk

## Tillegg til rekommandasjon CM/Rek(2022)1

### Retningslinjer for utvikling og fremme av flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur

#### 1. Formål

For at demokratiene skal fungere effektivt, er de avhengig av sosial inkludering og integrering i samfunnet, som i sin tur er avhengig av forståelse av, respekt for og deltakelse i det språklige og kulturelle mangfoldet. Formålet med denne rekommandasjonen er å gi nye impulser til å fremme, utvikle og gjennomføre flerspråklig og interkulturell opplæring, gjennom en erkjennelse av at det er viktig for personlig og faglig utvikling, rettferdighet, integrering i samfunnet, utøvelse av menneskerettigheter og deltakelse i demokratisk kultur.

#### 2. Virkeområde

Disse retningslinjene er laget for å definere elementene som er nødvendige for å støtte opp om utviklingen av flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur, som verdsetter alle språk, både talte språk og tegnspråk, enten de har offisiell status og er del av læreplanen eller ikke. Retningslinjene er ment for

- i. offentlige myndigheter på alle nivåer og andre offisielle aktører som er ansvarlige for opplæringssystemer, særlig for utvikling av styringsdokumenter, læreplaner og innholdet i utdanningsprogrammer, og for utforming og forvaltning av offentlige eksamener
- ii. rektorer ved skoler, ledere, lærere og andre medarbeidere
- iii. ansvarlige for grunn- og videreutdanning av lærere
- iv. universiteter og andre institusjoner for høyere utdanning
- v. skoleeiere og organer som er ansvarlige for kvalitetssikring og kvalitetsforbedring i utdanningen
- vi. institusjoner som deltar i forskning på utdanning
- vii. organisasjoner som arbeider med ikke-formell utdanning og livslang læring
- viii. akademiske organisasjoner og læreres og foreleseres fagforeninger og organisasjoner
- ix. internasjonale, nasjonale, regionale og lokale organisasjoner for foreldre og foresatte
- x. medarbeidere som arbeider med språklæring og med å fremme sosial integrering på arbeidsplassen
- xi. ikke-statlige organisasjoner og private organisasjoner som arbeider for å fremme språklæring

Fordi flerspråklighet, interkulturell dialog og demokratisk kultur er viktige temaer for samfunnet som helhet, er disse retningslinjene også relevante for sivilsamfunnet (idrett, musikk, sosiale og kulturelle organisasjoner osv.), næringslivet, mediene og en rekke andre aktører.

#### 3. Definisjoner

Følgende definisjoner er aktuelle for denne teksten:

- a. «Flerspråklighet» (*plurilingualism*) er «potensialet og/eller den faktiske evnen til å bruke flere språk, med varierende kompetansenivå og til forskjellige formål» (Guide for the Development of Language Education Policies in Europe, s. 10; vår oversettelse). Som en «kommunikativ kompetanse på grunnlag av all [...] kunnskap om og erfaring med språk der språkene innbyrdes er forbundet og gjensidig påvirker hverandre» trer flerspråklighet frem «[n]år en språkkinnlærer utvider sin erfaring med språk i sin kulturelle kontekst, fra hjemmets språk via storsamfunnets til språk som brukes av andre folkegrupper» (Det felles europeiske rammeverket for språk, kapittel 1.3).
- b. Med «mangespråklighet» (*multilingualism*) menes at to eller flere språk er til stede i et nærmiljø eller et samfunn.
- c. Med «flerspråklig repertoar» (*plurilingual repertoire*) menes de forskjellige språkene en enkeltperson kan bruke. Språkene kan ha blitt lært i forskjellige sammenhenger (hjemme, gjennom sosial kontakt, på skolen osv.), de kan brukes til forskjellige formål (kommunisere med familien, være sosial med naboer, delta i undervisningen på skole eller universitet, osv.), og noen ganger kan to eller flere av dem være i bruk på samme

tid. Flerspråklige repertoar er dynamiske i den forstand at de aktuelle språkene er knyttet sammen og påvirker hverandre, og de er skiftende, slik at de gjerne endres gjennom et livsløp. Det er vanlig at man har forskjellig kompetansenivå i de ulike språkene i et flerspråklig repertoar.

- d. «Interkulturell kompetanse» (*intercultural competence*) er evnen til å møte andre mennesker med respekt, åpenhet og forståelse, å argumentere for og begrunne ens eget synspunkt på en sensitiv og ansvarlig måte og å bruke ens erfaring med kulturelt mangfold til å reflektere kritisk over spørsmål som en vanligvis tar for gitt. Interkulturell kompetanse kan omfatte evnen til å kommunisere på to eller flere språk.
- e. Med «mediering» (*mediation*) menes aktiviteter som legger til rette for kommunikasjon mellom enkeltpersoner eller grupper som, uavhengig av årsak, ikke kan kommunisere direkte med hverandre. I utvidet forstand viser mediering til de språklige og kulturelle prosessene som skoler og andre utdanningsinstitusjoner bruker for å hjelpe lærende til å forhandle om mening, bygge kunnskap og delta i det språklige og kulturelle mangfoldet.
- f. Med «skolespråk» (*language/s of schooling*) menes det eller de dominerende språkene for læring og undervisning, utenomfaglige aktiviteter og driften av institusjonen. Det handler både om språk som et fag i seg selv (leseferdigheter, litteratur) og bruk av språk i andre fag (for eksempel historie, matematikk og naturfag). I de fleste sammenhenger er skolespråket et nasjonalt språk eller et offisielt regionspråk; tegnspråk kan brukes i opplæring for døve.
- g. Med «hjemmespråk» (*home language/s*) menes språket eller språkene for kommunikasjon hjemme og språket eller språkene man tilegner seg i tidlig barndom, inkludert tegnspråk. Uttrykket brukes for å vise til alle språk som brukes hjemme, og er ikke verdiladet.
- h. «Tilleggsspråk» (*additional language*) er et uttrykk som brukes som overbegrep for alle språk en enkeltperson lærer i tillegg til hjemmespråket/-språkene. Ved at uttrykket legger vekt på enkeltpersonens utvikling av flerspråklig repertoar i stedet for spesifikke språk, unngår man forvirringen som kan oppstå hvis man for eksempel bruker «fremmedspråk» om et språk som er fremmed for majoriteten, men hjemmespråk for et mindretall av lærende.
- i. «Flerspråklig og interkulturell opplæring» (*plurilingual and intercultural education*) er et helhetlig begrep som påvirker alle sider ved utdanningspolitikk og -praksis. Målet er å fremme utvikling av integrerte språklige repertoar der språkene er knyttet sammen og påvirker hverandre, og derfor tar begrepet særlig hensyn til og forsøker å bidra til samhandling mellom
  - i. språkene og kulturene som de lærende har med seg, inkludert tegnspråk, minoritetsspråk og innvandrerspråk og -kulturer,
  - ii. skolespråket/-språkene, som varierer i sjanger og terminologi ut fra hvilket fag det undervises i, og som på viktige måter skiller seg fra språket i den uformelle daglige kommunikasjonen,
  - iii. regionspråk, minoritetsspråk og andre språk og kulturer som er del av læreplanen,
  - iv. fremmedspråk (moderne og klassiske),
  - v. andre språk og kulturer som ikke er til stede i skolen, og som ikke er del av den vedtatte læreplanen

Det å lære minst to språk i tillegg til skolespråket/-språkene regnes ofte som en viktig del av flerspråklig og interkulturell opplæring.

#### 4. Prinsipper

##### Flerspråklig og interkulturell opplæring

- i. er grunnleggende for opplæring i demokratisk kultur
- ii. respekterer og verdsetter språklig og kulturelt mangfold
- iii. fremmer språkbevissthet og språksensitivitet i hele læreplanen
- iv. oppfordrer til kritisk refleksjon om kulturelt mangfold
- v. bidrar til å fremme digitale ferdigheter og digitalt medborgerskap
- vi. oppfordrer til autonomi blant lærende og verdsetter den lærendes stemme
- vii. støtter inkludering av svakerestilte og marginaliserte lærende på like fot med andre lærende

## 5. Tiltak

- a. *Innledning*
  - i. De følgende tiltakene rommer en visjon for utdanning som er basert på Europarådets grunnleggende verdier: demokrati, menneskerettigheter og rettssikkerhet.
  - ii. Tiltakene gjør rede for hva denne rekommandasjonen innebærer for offentlige myndigheter på alle nivåer og andre offisielle aktører som er ansvarlige for skoler, universiteter og andre institusjoner for høyere utdanning, og for organisasjoner som fremmer uformell og livslang læring.
  - iii. Fullstendig gjennomføring av tiltakene, som krever koordinering på nasjonalt nivå og samarbeid mellom aktører innenfor formell, uformell og livslang læring, er et mangeårig arbeid fordi det innebærer endringer ikke bare i utdanningspolitikk og -praksis, men også i samfunnets holdninger til språklig og kulturelt mangfold.
  - iv. Mye kan likevel oppnås i mellomtiden ved å justere styringsdokumenter og praksis ved utdanningsinstitusjoner og i klasserom, og ved å dra nytte av Europarådets eksisterende ressurser.
  - v. Ved innføringen av flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur bør alle myndigheter og organer som har med utdanning å gjøre, tilpasse disse tiltakene til sin situasjon.
- b. *Styringsdokumenter og praksis*

De som er ansvarlig for nasjonale, regionale og institusjonelle styringsdokumenter i alle utdanningssektorer, bør

- i. revidere eksisterende styringsdokumenter med mål om å styrke flerspråklig og interkulturell opplæring og støtte opp om språklig og kulturelt mangfold,
- ii. sørge for at språkdimensjonen ved alle fag gjøres eksplisitt i veiledningsdokumenter til læreplaner og selve læreplanene,
- iii. sørge for at veiledningsdokumenter til læreplaner og selve læreplanene gir elever og studenter mulighet til å utvikle kompetansen de trenger for å delta i autentisk og gradvis mer avansert muntlig og skriftlig kommunikasjon, ideelt sett på minst to språk i tillegg til skolespråket/-språkene, og at man gjør sitt ytterste for å dokumentere denne kompetansen,
- iv. oppfordre til læring av flere språk fra tidlig alder og sørge for at det tas hensyn til allerede tilegnet kompetanse på hvert nye trinn i opplæringen,
- v. reflektere over tradisjonelle språklige hierarkier og ta sikte på å øke mangfoldet av språk som tilbys,
- vi. fremme språkundervisning på måter som knytter språkene sammen,
- vii. oppfordre til og legge til rette for kommunikasjon og samarbeid mellom lærere i forskjellige språk og forskjellige andre fag i læreplanen,
- viii. fremme tospråklig opplæring, språkbad og CLIL-tilnærmingen («content and language integrated learning»),
- ix. utforske metoder for å inkludere hjemmespråk – både tegnspråk og talte språk – som ikke er en del av den offisielle læreplanen, i undervisningen og gi formell anerkjennelse og dokumentasjon for ferdigheter i disse språkene der det er relevant,
- x. sikre god språklæring og anerkjenne bidraget fra ikke-formell opplæring og uformell læring,
- xi. skape forhold som er gunstige for organisering av komplekse læringsmiljø, inkludert læringsmiljø der bruken av digitale medier er fullt ut integrert,
- xii. støtte opp om produksjon av undervisnings- og læringsressurser som er utformet for å bidra til utvikling av flerspråklig repertoar og interkulturell bevissthet og kompetanse,
- xiii. oppfordre til pedagogisk praksis som gir lærende innflytelse ved at de får utvikle autonomi og ferdigheter i kritisk tenkning, og som gir rom for den lærendes stemme, etablerer demokrati i klasserommet og skolekulturen og forbereder lærende for livslang læring,
- xiv. oppfordre til pedagogisk praksis som utvikler lærendes språklige og kulturelle bevissthet og setter dem i stand til å delta i interkulturell dialog,
- xv. oppfordre til å innføre inkluderende tilnærminger til språklig og interkulturell politikk og praksis for hele skoler og institusjoner,

- xvi. støtte opp om produksjon og bruk av vurderingsverktøy som fullt ut stemmer overens med målene for flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur,
- xvii. oppfordre til mobilitet i læringen, enten fysisk eller virtuelt, for både lærere og lærende,
- xviii. legge til rette for faglig utvikling for lærer og annet undervisningspersonale innenfor flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur,
- xix. engasjere foreldre, foresatte og ansvarlige for uformelle læringsinitiativer i aktiviteter som fremmer, hedrer og fremhever verdien av flerspråkighet og interkulturell dialog.

c. *Grunn- og videreutdanning av lærere*

Institusjoner og organer som er ansvarlig for grunn- og videreutdanning av lærere og pedagoger i alle sektorer og på alle nivåer, bør fremme flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur ved å

- i. gi god plass i læreplanene til begrepene og prinsippene denne opplæringen hviler på, inkludert språkdimensjonen ved alle fag i læreplanen,
- ii. utfordre holdninger, overbevisninger og forutfattede oppfatninger om språk, språklæring, flerspråkighet, kultur og interkulturell læring,
- iii. utvikle lærerstudentenes og lærernes egen flerspråklige og interkulturelle kompetanse som en viktig del av den pedagogiske kompetansen deres,
- iv. engasjere lærerne i en detaljert undersøkelse av hva flerspråklige og interkulturelle tilnærminger til opplæringen har å si for undervisningspraksis,
- v. hjelpe lærere til å utvikle den pedagogiske kompetansen de trenger for å håndtere språklig og kulturelt mangfold til nytte for alle elever og studenter,
- vi. hjelpe lærere til å utvikle den pedagogiske kompetansen de trenger for å støtte opp om en demokratisk klasseromskultur som fremmer autonom læring og kritisk tenkning, og som gir rom for den lærendes stemme,
- vii. hjelpe lærere til å utvikle vurderingskompetanse som tar hensyn til flerspråklig og interkulturell læring,
- viii. oppfordre til lærermobilitet som en viktig del av den faglige utviklingen,
- ix. utvikle lærernes kompetanse i aksjonsforskning, slik at de kan bidra til den kunnskapsbaserte utviklingen av styringsdokumenter og praksis for utdanning.

## 6. Samarbeid

a. *Samarbeid på tvers av sektorer*

Offentlige myndigheter og andre offisielle aktører bør søke støtte i sivilsamfunnet, blant arbeidsgivere i privat sektor og i en rekke interessentgrupper ved innføring av flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur.

b. *Foreldre og foresatte*

Offentlige myndigheter og andre offisielle aktører bør invitere internasjonale, nasjonale, regionale og lokale organisasjoner for foreldre og foresatte til å merke seg denne rekommandasjonen og støtte opp om gjennomføringen.

c. *Fagorganer*

Offentlige myndigheter og andre offisielle aktører bør informere akademiske organisasjoner og læreres og foreleseres fagforeninger og forbund om denne rekommandasjonen og invitere dem til å støtte opp om gjennomføringen.

d. *Europarådet*

Styringskomiteen for utdanning har, gjennom Intergovernmental Language Policy Programme og Det europeiske senteret for moderne språk, forpliktet seg til å fortsette å støtte opp om innføringen av flerspråklig og interkulturell opplæring for demokratisk kultur. Europarådet har også forpliktet seg til å styrke samarbeidet med Europakommisjonen på feltet språkopplæring, særlig gjennom de årlige samarbeidsavtalene mellom Europakommisjonen og Det europeiske senteret for moderne språk.